

Innspill til LMD om bærekraftige matsystem

Det er vanskelig å produsere mat i Norge på mer bærekraftig vis om man ikke endrer fordeling av landbruks-subsidiene og reduserer kjøtt-markedsføringsbudsjettet via Matprat. Tiltakene er svært virkningsfulle og vil motarbeide alle de andre tiltakene.

Norge kan dyrke mer plantekost for mennesker, og produsere mindre kjøtt enn i dag. Dette er sunnere, mer miljøvennlig og arealeffektivt. Og næringsmessig trygt.

Sunn, bærekraftig matproduksjon

Etablert praksis og politikk stimulerer til produksjon av kjøtt og meieri, og nedprioriterer plantekost. Dette er til hinder for bærekraftig matproduksjon i Norge. Dagens produksjon av kjøtt går på bekostning av sunn og miljøvennlig plantekost:

- 90% av alle landbrukssubsidiene, ca. 25 milliarder kroner årlig, brukes til å støtte produksjon av kjøtt og meieriprodukter.
- Matprat/Opplysningskontoret for egg og kjøtt jobber målrettet med generisk kjøttreklame som dokumentert øker kjøttforbruk. Budsjettet deres i 2022 var 82,7 millioner kroner.

Det er kjent at minst halvparten av norsk dyrket jord kan brukes til å dyrke plantekost for mennesker direkte.

- Det er totalt 10 millioner dekar dyrket jord i Norge (delt inn i 5 dyrkingsklasser).
- 5,5 av dem **kan** brukes til å dyrke menneskemat direkte, ref. *Økt matproduksjon på norske arealer*, ved Arnoldussen med flere, fra 2014, skrevet for Agrianalyse.
- Av disse 5,5 millioner dekar er 3 millioner dekar av dyrkingsklasser 1 og 2, dvs. de kan brukes til å dyrke matkorn, og noen av dem – raps, erter og åkerbønner. Se også <https://nibio.no/nyheter/kan-norge-produsere-mer-planteprotein-til-mat> og <https://nibio.no/nyheter/tror-pa-en-fremtid-for-soyaproduksjon-i-norge>
- I dag brukes dog kun 0,8 millioner dekar til å dyrke menneskemat direkte. Resten, 90 % av norsk dyrket jord, inkludert 2,2 millioner dekar av beste kvalitet, brukes til å dyrke husdyrfôr, både gress og kraftfôr.
- I tillegg viser *Landbruksdirektoratets kraftfôrstatistikk* at Norge **importerer** omtrent 850 000 tonn kraftfôr. Mye av proteinet i kraftfôret er fra import.

Dette skjer fordi dagens kjøttproduksjon i Norge av altfor høyt omfang. Subsidiefordeling og generisk kjøttreklame via Matprat bidrar til dette direkte.

Se *Oppdragsrapport. Overgang fra rødt kjøtt til vegetabilsk og fisk: Klimakur 2030*, utgitt:01.03.2020 av NIBIO. Dette er det mest virkningsfulle klimatiltaket (figur S11 her

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1625/m1625.pdf>).

<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2020/mars-2020/overgang-fra-rodt-kjott-til-vegetabilsk-og-fisk/>

Rapporten *Livsløpsanalyse (LCA) av dyrking av erter og åkerbønner i Norge. NIBIO Rapport 2016*

[https://nibio.brage.unit.no/nibio-](https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2428966/NIBIO_RAPPORT_2016_2_117.pdf)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2428966/NIBIO_RAPPORT_2016_2_117.pdf](https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2428966/NIBIO_RAPPORT_2016_2_117.pdf) konkluderer med at proteiner i norske erter og åkerbønner er mer miljøvennlig enn proteiner i melk og kjøtt.

Oppvarmingspotensialet per kg protein ville blitt «9-15 ganger høyere for melk og 14-29 ganger høyere for kjøtt (fra melkeproduksjonen) enn tilsvarende for de to proteinvekstene analysert her.».

Sunn matproduksjon

80 % av nordmenn spiser allerede for mye mettet fett (som hovedsakelig kommer fra ost, helmelk og rødt kjøtt) (15 % av energiinntaket i norsk kosthold kommer fra mettet fett, mens det er ikke anbefalt at dette utgjør mer enn 10 % av det totale energiinntaket), og 55% av menn og 33% av kvinner – for mye rødt

kjøtt. Kun 20 % av nordmenn spiser nok frukt og grønt. Se *Utviklingen i norsk kosthold*
<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/utviklingen-i-norsk-kosthold/> .

Norges bidrag til et bærekraftig matsystem globalt

Det å kutte ut import av kraftfôr vil frigjøre mye mat. Mange flere mennesker kan bli mette hvis denne mengden råvarer som spises av norske husdyr, isteden blir spist av mennesker direkte.

Rapporten «*Produksjonspotensial i jordbruket og nasjonal sjølforsyning med mat. Utredning for Klimautvalget 2050*» https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/479/2023/04/NIBIO-RAPPORT_2023_9_53.pdf skrevet ved NIBIO og Ruralis, mars 2023, viser at ved å dyrke mer plantekost og produsere mindre kjøtt i Norge vil man oppnå en god del bedre matforsyning. Norge kan være selvforsynt med mat i en ekstrem krisesituasjon – helt uten importert kraftfôr.

Dagens mengde kjøtt og meieri er **IKKE nødvendig for å opprettholde god ernæringsstatus**. Hver nordmann spiser i gjennomsnittet ca. 100 gram protein per dag. Behovet er ikke mer enn 50 – 60 gram per dag. Kun 27 % (eller gram) av proteininntaket kommer fra kjøtt. Dette anerkjenner Matprat <https://www.matprat.no/artikler/ernaring/proteiner/> . Nordmenn spiser også dobbelt så mye av essensielle aminosyrer, spesielt lysin.

Lager av tørkede erter og åkerbønner

I tillegg til kornlager bør Norge lagre erter og bønner. Disse inneholder mye lysin – essensiell aminosyre som ikke finnes i korn. Sammen vil korn og belgvekster sikre fullverdig protein i krisetider (om man heller ikke har nok fisk)

Bærekraftig fôr

I og med 90 % av norsk dyrket jord allerede brukes til å dyrke husdyrfôr, er det ikke enkelt å erstatte solide mengder av importert kraftfôr. Selv om man øker utmarksbeite, kan dette ikke erstatte kaloriene og protein som er nødvendig til å opprettholde mengden/volumet på dagens kjøttproduksjon. **Norsk kjøttforbruk må altså reduseres hvis man vil produsere mat på mer bærekraftig vis.**

Konkurranseskraftig verdiskaping i mat i hele landet

Grønnkål, rødbeter, erter, edamamebønner, havremelk har økende popularitet. Grønnkål og rødbeter kan dyrkes i hele Norge. En del av subsidiemilliardene kan flyttes fra kjøtt til planteproduksjon.

*Tanja Kalchenko, lege,
leder i Lege- og ernæringsforeningen Mat for helsen
+47 9888 6075
Oslo, 14.11.2023*